

باسم‌ه تعالی

تحقیق گروهی رشد

دعاهای مذموم و غیر مذموم از منظر تفسیر

المیزان

استاد راهنما:

سرکار خانم سمیه برزگری

پژوهشگران:

مرضیه آگاه

سمیه اسماعیلزاده

مرضیه ریگی زاهدانی

فاطمه علی نیا

مدرسه علمیه کوثر بندرلنگه

چکیده

دعا و نیایش، نیازی همگانی است که به اندازه عمر بشر قدمت دارد. این نیاز بزرگ همیشه با انسان است و فرقی ندارد زن باشد یا مرد، کودک یا بزرگ. هر زمان و هر کجا که انسان بوده، دعا و نیایش نیز وجود داشته است. حقیقت دعا که همان توجه ناقص به کامل مطلق برای رفع نقص و احتیاج خود است، امری فطری و جبلی است که لازمه آن یأس از غیر حق و قطع طمع از مردم و انقطاع از غیر الله هست. علامه طباطبائی می‌فرماید: دعا و دعوت عبارت است از اینکه دعاکننده نظر مدعو را به سوی خود متوجه کند و پس از جلب توجه، فایده و نعمتی را از وی درخواست نماید. روان‌شناسان بر این باورند که دعا و نیایش در سلامت روانی انسان بسیار اثرگذار است. هنگامی که مشکلات از هر سو به انسان هجوم آورده و او تنها راهی که برای نجات خود می‌یابد، دعا کردن به پیشگاه خدا و یاری جستن از اوست. هدف از تدوین این تحقیق آشنایی افراد با دعاها و به کارگیری آنها در زندگی خود، در این مقاله به بیان دعاها می‌پردازیم و غیر مذموم از نظر تفسیر المیزان و نیز آثار آن در زندگی پرداخته شده است. که هر شخص با شناخت این دعاها و به کارگیری آنها آثار معنوی و دنیوی و اخروی در پیش دارد. در این تحقیق شیوه‌ای را که علامه طباطبائی در تفسیر المیزان برگزیده به همراه مفهوم دعا ترسیم کرده است و که مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

کلیدواژه: دعا، مذموم، غیر مذموم، تفسیر المیزان، علامه طباطبائی.

فهرست مطالب

مقدمه

فصل اول: کلیات

۱. تعریف و تبیین	۲
۲. اهمیت و ضرورت	۲
۳. اهداف و فواید	۳
۴. پیشینه دعا	۳
۵. سؤالات تحقیق	۴
الف: سؤال اصلی	۴
ب: سؤال فرعی	۴
۶. فرضیه تحقیق	۴
۷. پیشفرضهای تحقیق	۵
۸. مفاهیم	۵
۹. ساختار	۶
۱۰. ساختار	۶

فصل دوم: مفهوم شناسی

۱. دعا در لغت و اصطلاح	۷
------------------------	---

۲. ارزش و اهمیت دعا.....۸

۳. حقیقت دعا.....۱۱

۴. دعا از نگاه علامه طباطبایی.....۱۲

فصل سوم دعای مذموم

دعاهای مذموم و نکوهیده

۱. آرزوی محال و طولانی.....۱۷

۲. درخواست از خداوند برای معاف شدن از امتحان و آزمایش.....۱۹

۳. دعاهای مکرامیز و بی موقع.....۲۰

۴. دعای شر.....۲۱

۵. دعای خارج از حد اعتدال.....۲۲

۶. آرزوی مرگ برای خود.....۲۴

۷. نفرین در حق دیگران.....۲۵

فصل چهارم: دعاهای غیر مذموم

دعاهای پسندیده و مذموم

۱. دعاهای عرفانی و معنوی.....۲۸

الف: استغفار.....۲۸

ب:پناهندگی به حق تعالی از غصب او	۳۰
پ: تقاضای بخشش از پروردگار	۳۰
ت: تقاضای پوشش گناهان از خداوند	۳۲
ج: طلب هدایت و عافیت از حق تعالی	۳۲
چ: کمک طلبیدن از خداوند برای اطاعت	۳۲
ه: تقاضای زبان راستین از خداوند	۳۳
خ: تقاضای شناخت حضرت حق	۳۴
د: طلب رحمت از خداوند	۳۴
ذ: تقاضای دوام ذکر	۳۶
ع: دعا برای تعجیل فرج امام قائم	۳۶
غ: دعا برای دفع وسوسه‌های شیطان	۳۷
ح: دعا برای نترسیدن از مرگ	۳۸
ر: دعا برای عمر طولانی و حسن عاقبت	۳۸
ز: دعاهای ایام هفته	۴۰
ل: دعا برای پناه بردن به خدا از صفات بد	۴۱
۲. دعاهای مادی و دنیوی	

امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) می فرمود: «مَاءُ وَجْهِكَ جَامِدٌ قَطْرُهُ السُّؤَالُ». بخشنده‌گی، نگاهدارنده آبروست.^۱

۳- طلب آرامش:

«يَا فَارِجَ الْهَمِّ، وَ يَا كَاشِفَ الْعَمَّ، يَا رَحْمَانَ الدُّشْيَا وَ الْآخِرِهِ وَ رَحِيمَهُمَا، صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ افْرُجْ هَمَّيِّ، وَ اكْشِفْ غَمَّيِّ»^۲ ای برطرف‌کننده هم و دورکننده غم ای بخشاينده در دنيا و آخرت و هر دو جهان بر محمد و آل او درود فرست و هم مرا برطرف و غم مرا زايل کن.

آری باید چون امام زین‌العابدين (علیه السلام) آرامش را از خدای آرامش‌بخش درخواست کرد زира اوست که

نگرانی و اضطراب را در زندگی برطرف می‌کند: «هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ».^۳

خداست که نعمت طمأنینه و وقار را در دلهای اهل ایمان قرار می‌دهد در زیارت امين‌الله که از زیارت‌های معتبر و مجبور است می‌گوییم «اللَّهُمَّ اجْعَلْ نَفْسِي مُطْمَئِنَّةً بِقَدَرِكَ راضِيَةً بِقَضَائِكَ». پروردگارا به من حالی عطا کن تا نسبت به آنچه تو بر این خواسته‌ای آرامش یابم و به قضا تو راضی باشم.

«أَلَا يَذِكِّرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُ الْقُلُوبُ»؛^۴ آگاه باشید که با یاد خدا دلها آرام می‌گیرد.

۴- برآورده شدن حاجات

آيت‌الله بهجهت می‌فرمودند: دعاهايی که اصرار به آنها هست، يا سوگند خورده شده است که به اجابت می‌رسد يا آنکه اسم اعظم در آنها باشد، برای حوائج خوب است خوانده شود از جمله‌ی آنها عمل ام داود است.^۵

۵- رهایی از مشکلات

^۱. نهج البلاغه، حکمت ۳۱۱.

^۲. نهج البلاغه، خطبه ۱.

^۳. سوره فتح، آیه ۴.

^۴. سوره رعد، آیه ۲۸.

^۵. ابراهیم اسلامی کاظمی خوانساری، ذکرهاي شگفت عارفان: کلید گشایش مشکلات دنیوی و سلوکی، ص ۸۰

مشکلات در دنیای مادی تجربه‌ای است که هر انسانی آن را به دست آورده و برای یافتن راه حلی برای آن راههای مختلفی را پیموده و تجارب جدیدی کسب کرده است. سید محمد خامنه‌ای می‌گوید: هر که فرمانروائی ستمگر بترسد، یازده مرتبه بگوید: «یا مالک یوم دین، ایاک نعبد و ایاک نستعين» دیگر بلا و خطری به او نخواهد رسید.^۱ همچنین در روایات آمده کسی که «بسم الله الرحمن الرحيم» بالای درب خانه- اش بنویسد، از هلاک شدن ایمن می‌شود.^۲

^۱. همان، ص ۱۰۴.

^۲. همان، ص ۱۰۶.

منابع

* قرآن کریم

* نهج البلاغه

* صحیفه سجادیه

۱. آمدی، عبدالواحد، *غرضالحكم و دررالحكم*.
۲. ارفع، سید کاظم، ۱۳۸۸، *حدیث بندگی، شرح موضوعی صحیفه سجادیه*، تهران، فیض کاشانی.
۳. اصول کافی، جلد پنجم.
۴. بحارالانوار، ج ۷۱
۵. بنی‌هاشمی، سید محمد، ۱۳۸۹ - ۱۳۸۸، *سلسله درس‌های مهدویت: دعا و استجابت*، تهران، منیر.
۶. تحریری، محمدباقر، ۱۳۸۶، *نجوای عارفانه: شرح مناجات شعبانیه*، تهران، حر، سبحان، چاپ دوم (۱۳۸۹).
۷. تقدسی‌نیا، حجۃالاسلام، *صحیفه سجادیه*، انتشارات ائمه، چاپ نهم.
۸. جاهد، رضا، *گنجهای معنوی*، نشر سنبله، چاپ یازدهم.
۹. دشتی، محمد، *نهج‌البلاغه*، موسسه فرهنگی تحقیقاتی امیر المؤمنین.
۱۰. دهخدا، علی‌اکبر، *فرهنگ فارسی عمید*، ذیل دعا لغت نامه، ج یکم.
۱۱. راغب، اصفهانی، *مفردات الفاظ قرآن*، دارالکاتب العربي، بیروت.
۱۲. زارعان، منیره، ۱۳۸۴، *نجوای نیاز: رهآوردهای ناب دعا*، قم، مرکز پژوهش‌های اسلامی صداوسیما.

۱۳. طباطبایی، سید محمدحسین، ۱۴۱۷، *المیزان فی تفسیر القرآن*، جلد هشتم، قم، دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرسین حوزه علمیه.
۱۴. شیخ صدوق، ۱۴۱۱، *الفقیه*، قم، انتشارات جامعه مدرسین، ج ۱۹.
۱۵. طاهری، سید محمود، ۱۳۸۴، *ارمغان شعبان: ره‌توشه‌ای ثمین از مناجات شعبانیه*، چاپ اول، قم، مرکز پژوهش‌های صداوسیما.
۱۶. غفاری، ابراهیم آیین نیایش، ویراستار محمدرضا نجفی، چاپ سوم، قم، چاپ موسسه چاپ استان قدس رضوی.
۱۷. قرشی بنایی، علی اکبر، ۱۳۸۱، *قاموس قرآن*، ج ۲، ناشر دارالکتب الاسلامیه، چاپ نهم، تهران.
۱۸. قمی، حاج شیخ عباس، *مفاتیح الجنان*، نشر پیروز، چاپ اول.
۱۹. کاظمی خوانساری ابراهیم، ۱۳۸۶، *ذکرهای شگفت عارفان: کلید گشایش مشکلات دنیوی و سلوکی*، چاپ سوم، قم، مؤلف.
۲۰. علامه مجلسی، بحار الانوار، جلد ششم.
۲۱. مدرسی محمد تقی، کمال‌نژاد، مصطفی، ۱۳۷۱، *دعا پرواز روح و راه زندگی*، قم، مؤسسه مطلع الفجر.
۲۲. محفوظی، عباس، ۱۳۹۱، *عرفان و عبادت*، قم، انتشارات مشهور، چاپ سوم.
۲۳. مطهری مرتضی، ۱۳۵۸، *بیست گفتار*، قم، انتشارات صدرای.
۲۴. موسوی اصفهانی، محمد تقی، ۱۳۹۳، ترجمه: مهدی حائری قزوینی، *مکیال المکارم فی فوائد الدعا للقائم*، چاپ سوم، تهران، اکرام.

۲۵. هزار حدیث از پیامبر اعظم، پژوهشکده تحقیقاتی اسلامی، نشر زمزم هدایت چاپ سپهر.